

GIDON KREMER © Paolo Pellegrin

**concerto
BUDAPEST**

KREMER 75
KREMERATA BALTICA 25

2022. MÁJUS 14. és 15. 19.30
Zeneakadémia | Nagyterem

2022. MÁJUS 14. SZOMBAT 19.30

ZENEAKADÉMIA | Nagyterem | Géniuszok 7.

RAMINTA ŠERKŠNYTĚ

De profundis

ALFRED SCHNITTKE

4. hegedűverseny

1. *Andante*

2. *Vivo*

3. *Adagio*

4. *Lento*

-szünet-

BARTÓK

Zene húros hangszerekre,

ütőkre és cselesztára, Sz. 106, BB 114

1. *Andante tranquillo*

2. *Allegro*

3. *Adagio*

4. *Allegro molto*

CSAJKOVSZKIJ

Francesca da Rimini, op. 32

Gidon Kremer hegedű

Kremerata Baltica

Concerto Budapest

Vezényel: **Keller András**

2022. MÁJUS 15. VASÁRNAP 1930

ZENEAKADÉMIA | Nagyterem | **Volumenek 6.**

JĚKABS JANĀEVSKIS

Lignum

ROBERT SCHUMANN

a-moll hegedűverseny, op. 129

(a csellóverseny szerzői átírata)

1. *Nicht zu schnell*
2. *Langsam*
3. *Sehr lebhaft*

-szünet-

BARTÓK

Zene húros hangszerekre,

ütőkre és cselesztára, Sz. 106, BB 114

1. *Andante tranquillo*
2. *Allegro*
3. *Adagio*
4. *Allegro molto*

CSAJKOVSKIJ

Francesca da Rimini, op. 32

Gidon Kremer hegedű

Kremerata Baltica

Concerto Budapest

Vezényel: **Keller András**

Raminta ŠERKŠNYTĖ: De profundis

A litván zeneszerző, Raminta Šerkšnytė (1975) Kaunasban született, 1994–2000-ben a Litván Zeneakadémián, Osvaldas Balakauskas vezetésével tanult zeneszerzést. Zongoristaként is aktív, műveit pedig – Berlintonól Torontón át New Yorkig – neves fesztiválokon és rangos koncerttermekben mutatják be. Vonószekari darabját, a *De profundist* még egyetemi éveit alatt, 1998-ben fejezte be. A kompozícióban a különböző vonószekari textúrák kontrasztjával kísérletezett, a sűrű, osztott szólamokon megszólaló hangzások négyszólamú, kontrapunktikusan kidolgozott szakaszokkal vagy épp unisono játszott dallamvonalakkal váltakoznak. A zenei anyagot egy, a későbbiekben is szívesen használt modell-skála (3:1) hangmagasságaiból alakította ki, emellett gyakran él a dūr és a moll hangzatok egyidejű megszólaltatásával. Igen izgalmas a darab dinamikai és érzelmi tetőpontjának kialakítása, melyet egy jelentőségteljes retorikai csend még hangsúlyosabbá varázsol, s ezzel maga az elhallgatás válik a darab legfontosabb zenei mozzanatává.

Alfred SCHNITTKÉ: 4. hegedűverseny

A kompozíció 1984-ben, a Berlini Fesztivál felkérésére született, a darabot a versenymű címettje, Gidon Kremer szólójával mutatták be. Schnittke (1934–1998) – mint oly sok darabjában, ezúttal is – egy mottószerű zenei anyagból építkezett. Egy szólócellóra írt művének címét kölcsönözve a Klingende Buchstaben, azaz a hangzó betűk Gidon Kremer nevéből származnak: G, do=C, re=D, illetve E; az utolsó tételben aztán három „rokonlélek” is megjelenik zenei monogramjukkal: Edison Denisov (E-D-S-D-E-S), Szofigja Gubajdulina (S-F-A-G-B-A-D-A) és Arvo Paert (A-re=D-A-E-re=D). A mű ugyanakkor (mint Bach vagy Sosztakovics esetében) a szerző személyét is kódolja, az A-F-E-D-S-C-H-E hangsor Alfred Schnittke nevéből ered.

Az anyaghasználat, melyről maga a zeneszerző is szívesen nyilatkozott, szinte mellékesnek tűnik ahhoz képest, hogy a versenymű a komponista egyik meghatározó alkotóművészi elvét – „a haladás és a történelmi emlékezet az érme két oldala és mindig kéz a kézben járnak” – igen határozottan érvényesíti. A darab egyik elemzője úgy fogalmazott, hogy a 4. hegedűverseny eszméisége és a felvonultatott kompozíciós technikák ugyanarról a tőről fakadnak, abból a felismeréssel, hogy egy „kompozíció szükségszerűen a spontaneitás és a konvenció, az eredetiség és a hagyomány közötti konfrontáció eredménye”.

BARTÓK Béla: Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára, Sz. 106, BB 114

Paul Sacher, a Bázeli Kamarazenekar legendás karmesterének felkérésére, 1936-ban komponált Bartók-mű a zeneszerző egyik legtöbbet elemzett kompozíciója. Négy tétel, négy önálló világ, ugyanakkor mind a négy tételén ugyanaz a melodikus gondolat vonul végig. Mérnökien megtervezett és ritka sűrűségű drámai-érzelmi konstrukció valamennyi, a kompozíció egésze – beethoveni értelemben – egy teljes univerzumot reprezentál, ám Bartók mégsem tekintette szimfóniának. Inkább egy korábbi korszak, a barokk zenekari írásmódját és kompozíciós technikáit tekintette mintaadónak. Első tétele egy minden lépcsőfokot végigjáró és önmagába visszatérő fuga: az impulzív második feszes dramaturgiát követ. A lassú tétel éjszakai hallucinációkból szőtt lírai kitérőközés, a zárótételben pedig Bartók a felhalmozott feszültségeket a tánc ritmusában oldja fel. A zenekar „szívébe”, centrumába helyezett cseleszta hideg, fémesen csillogó hangja a kompozíciót ezüstös fénnel deríti. József Attila egyik „dalának” (Reménytelenül, 1933) sorai juthatnak a hallgató eszébe: „A semmi ágán ül szívem, / kis teste hangtalan vacog, / köréje gyűlnek szeliden / s nézik, nézik a csillagok”.

Pjotr Iljics CSAJKOVSKIJ: Francesca da Rimini – szimfonikus fantázia Dante nyomán, op. 32

1876 elején Csajkovszkijt különböző operatervek foglalkoztatták, köztük Dante *Isteni színjátékának* nevezetes részlete (Pokol, V. ének), Francesca és Paolo tragikus szerelmi története. Kapcsolatba lépett Konsztantyin Zvancevvel, akiről tudta, hogy van már egy kész librettója. A zeneszerző és a költő azonban egy sor kérdésben nem tudott megállapodni, többek között abban sem, hogy a Wagner reformdramaturgiájának mélyen elkötelezett Zvancev néhány ponton változtasson a szövegen. Pár hónappal később, Csajkovszkij testvére, Mogyeszt ugyanezt a témát javasolta egy zenekari darab témájaként. A zeneszerző, visszatérve egy hosszabb (többek között Párizst és Bayreuthot érintő) utazásáról, igen rövid idő, mindössze három hét leforgása alatt komponálta meg a zenekari fantáziát. Csajkovszkij a partitúra kéziratában hosszú prózaszövegben meséli el a szerelmi történetet, ez a leírás lett az alapja annak a programleírásnak, melyet a premier közönsége vehetett kézbe. Amikor Paolo és sógornője, Francesca egy lovagregényben Lancelot és Guinevere szerelméről olvas, a történetben saját sorsukra ismernek rá.

Szerelmi vágyaiknak nem tudnak parancsolni, légyottjukat meglesi a féltékeny férj és mindkettőjüket megöli. A pokolban a „Szerelem bűnöseinek” kijelölt helyen, a viharos szél által örök lebegésre kárhóztatva kell élniük.

A kinyomatott partitúrában Csajkovszkij a részletes programleírást már elhagyta és megelégedett az ötödik ének befejező szakaszának idézetével: „Nincs nagyobb fájdalom, / mint emlékezni a boldog időkre / a bajban – mesztered is tudja ezt. / De ha valóban ennyire kívánod megismerni szerelmünk gyökerét, / legyen; egyszerre sírok és beszélek. (...) Amíg az egyik lélek ezt mesélte, / a másik úgy sírt, hogy a szánalomtól / kiment belőlem az életerő, / és mint egy holttest, a földre zuhantam.” (Nádasy Ádám fordítása)

Sokak szerint Csajkovszkij ezzel a művével került legközelebb Liszt Ferenc szimfonikus költeményeinek világához, s ahhoz a jellegzetes liszti hanghoz, mely a túlvilágot vagy a poklot oly érzékenyen jeleníti meg, gondoljunk például a *Haláltáncra* (1849), a *Dante-sonátára* (1856) vagy a *Dante-szimfóniára* (1857).

Jēkabs JANČEVSKIS: Lignum

A lett zeneszerző, Jēkabs Jančevskis (1992) generációjának egyik legkiemelkedőbb és legkedveltebb zeneszerzője – már diákkorában aktívan kompo-

nált és a legelismertebb lett zenészekről és együttesekről kapott felkéréseket. Zenéjének egyik méltatója szerint Jančevskis zenéje „gyönyörű rejtély, s ugyan kerüli a magasztos témákat, mégis képes szívbe markolóan fogalmazni”. Fiatal kora ellenére valamiféle bölcs mélység és komolyság jellemzi, ugyanakkor nem idegen tőle a humor és az irónia sem. Ő maga egy alkalommal így fogalmazott: „a zeném nem kifejezetten bonyolult, bár nem tagadom, hogy mindig is lenyűgöztek mások összetett és komplikált remekművei. Számomra az érzelmi mélység, a folyamatos dramaturgiai előrehaladás, a stabil forma és az élénk hangszerelés az elsődleges és azt is fontosnak tartom, hogy őszintén beszéljünk korunk aktualitásairól”. *Lignum* című darabja 2017-ben született.

Robert SCHUMANN: a-moll hegedűverseny, op. 129 (a csellóverseny szerzői átírata)

A szimfonikus zenekar, mint médium, sohasem volt annyira természetes közege Schumann számára, mint például a csodálat pályatársnak, Mendelssohn-nak. S ha Mendelssohn – úgy is mint a kor egyik legjobb zenekarának, a Lipcsei Gewandhausnak a vezetője – nem biztatja, talán meg sem születik egy sor fontos, a hagyományt újraértelmező Schumann-kompozíció.

Az újraértelmezés gesztusa lehet a kulcsszava Schumann versenyműtermésének is. *Zongoraversenyében* és *Gordonkaversenyében* a tradicionális – mozarti, beethoveni – modellekkel szemben egy tisztán szimfonikus ideált tartott szem előtt, melyben a szólóhangszer „pusztán” a hangszerelés egyik különleges színezete. Nem annyira a szólista virtuozitása áll tehát a középpontban, mint inkább a szólista és a zenekar, a szólista és egy-egy zenekari muzsikus dialógusa. Ő maga fogalmazott így: „nem tudok virtuózoknak versenyművet írni, valami mást kell megpróbálnom”. A szimfonikus koncert gondolata később olyan szerzők műveiben tért vissza, mint Brahms vagy Rachmaninov. Az 1850-ben, mindössze két hét alatt megírt *a-moll gordonkaverseny* a maga nemében egészen különleges. A három, egybekomponált szakaszból álló darabot Schumann eleinte nem is versenyműnek, hanem úgynevezett *Konzertstück*nek (koncertdarabnak) tekintette, a mű leginkább az előadó kamarazenei érzékenységére és a lírai önkifejezésre való képességére épít. A darabot – részben Joseph Joachim unszólásának köszönhetően – hegedűversenyként is kidolgozta.

Szöveg: Molnár Szabolcs

2022. MÁJUS 14. SZOMBAT 22.00

ZENEAKADÉMIA | Nagyterem

PREMIER

SCHUBERT–RASKATOV–ŠERKŠNYTĚ– OSOKINS–KISSINE–DESYATNIKOV

Eine [andere] „Winterreise” – magyarországi bemutató

Közreműködik: **Kremerata Baltica**

A több zeneszerző együttműködéséből létrejött ciklus Gidon Kremer kezdeményezésére, illetve a Kremerata Baltica alapításának 25. évfordulójára született. Kremer pályája során számos zeneszerzőt inspirált, valamint olyan megbízásokkal ösztönözte őket új művek írására, melyek valamilyen módon a régműlthoz is kapcsolódnak. A „Winterreise” projekt előtt tíz évvel *BACH, avagy a hangszerelés művészete – Tisztelgés Glenn Gould előtt* címmel hét zeneszerzőt kért fel, hogy készítsenek változatokat a *Das Wohltemperierte Klavier* részletei alapján. Schubert alakja viszont már jóval korábban megjelent az együttes új-zenei repertoárján, Leonyid Gyeszjatnyikov (Leonid Desyatnikov) a Kremerata Baltica és Gidon Kremer számára írta a „*Wie der alte Leiermann...*” című új, hegedűre és vonószekarra írt kompozícióját. A darab címe a *Téli utazás* utolsó dalára utal, melyről Gyeszjatnyikov megjegyezte, hogy bár a 19. század első harmadában keletkezett, mégis a minimalizmus egyik legnagyobb remekműve. Saját darabja nem parafrázis, nem szabad fantázia, csupán egy érdekes, kommentárként is olvasható kirakósjáték, melyben saját stílusa és a schuberti kor zenei nyelve ötvöződik. Ehhez a kompozícióhoz csatlakozik most további négy alkotó (Raminta Šerkšnytė, Alexander Raskatov, Victor Kissine és Georgijs Osokins), hogy a dalciklus további fejezeteihez fűzött zenei kommentárjaikkal egy olyan ciklust alkossanak, mely egyfelől egy „Másik Téli utazást” körvonalaznak, másfelől pedig megerősítenek abban a tudásunkban, hogy „Schubert a kortársunk”.

Szeretettel várjuk az érdeklődőket, a hangverseny után Gidon Kremerrel Becze Szilvia műsorvezető beszélget.

14 MAY 2022. 22.00

LISZT ACADEMY | Grand Hall

PREMIER

SCHUBERT – RASKATOV – ŠERKŠNYTĖ – OSOKINS – KISSINE – DESYATNIKOV

Eine (andere) „Winterreise“ – Another “Winterreise”
(after Schubert) – Hungarian premiere

Kremerata Baltica

“Eine (andere) Winterreise” (after Franz Schubert) was initiated by Gidon Kremer. This cycle of compositions is dedicated to the anniversaries of Kremerata Baltica (25) and Gidon Kremer (75). Gidon Kremer has suggested and inspired many composers to create music to special projects. Often the new music is made as a tribute to one beloved composer – as a constant source of inspiration.

10 years ago before this Winterreise there was made another project – BACH: The Art of Instrumentation: Homage to Glenn Gould. Seven composers wrote variations of Johann Sebastian Bach’s *Das Wohltemperierte Klavier* themes, which was interpreted by pianist Glenn Gould. 20 years ago Gidon Kremer asked Leonid Desyatnikov for a piece who dedicated to him and Kremerata Baltica a new work for violin and string orchestra *Wie der alte Leiermann ...*, in which the composer referred to the last song of Schubert’s Winterreise. The composer noted that this song, created in the early nineteenth century was a masterpiece of minimalism, and that his own opus is not to be considered neither a paraphrase nor a fantasy, but just a puzzle piece, a commentary to this melancholic song, in which his own style combines with Austrian romantic music allusions. There in the new dedication to Schubert the fantasy comments are provided by four more composers, invited by Gidon Kremer. All of them are close associates with Kremerata Baltica: Raminta Šerkšnytė, Alexander Raskatov, Victor Kissine and Georgijs Osokins. Schubert is our contemporary.

We cordially invite our audience to the public conversation after the concert.
Ms. Szilvia Becze, editor-presenter will speak with Mr. Gidon Kremer.

14 MAY 2022 SATURDAY 19.30 | LISZT ACADEMY | Grand Hall

KREMER 75

KREMERATA BALTICA 25

RAMINTA ŠERKŠNYTĖ De profundis

SCHNITTKE Violin Concerto No. 4

-intermission-

BARTÓK Music for Strings, Percussion and Celesta, BB 114

TCHAIKOVSKY Francesca da Rimini

Gidon Kremer violin

Kremerata Baltica

Concerto Budapest

Conductor: **András Keller**

Gidon Kremer and his chamber ensemble, Kremerata Baltica, have long been excellent guests, partners and creative fellows of András Keller and Concerto Budapest. This time, moreover, they are here to be celebrated since the concert greets the 75-year-old violinist and orchestral leader, as well as his 25-year-old ensemble: this neat timing is far from a coincidence because in 1997, the master 'surprised himself', on his fiftieth birthday, by founding Kremerata. In this spirit, the programme sets off with baltic music from the same times as the foundation of the Kremerata since De Profundis for string orchestra was composed in 1986 by the Lithuanian composer, Raminta Šerkšnytė. It will be followed by the work of Alfred Schnittke, a composer important and close to the heart of Kremer. This close connection and its reciprocal nature is exemplified by Schnittke's *Violin Concerto No. 4*, which is dedicated to Gidon Kremer who also debuted the work in 1984. After the intermission, the second half of the concert is split between a 20th century masterpiece of perfection and a passionate Romantic composition: Bartók's Music from 1936 and the symphonic fantasia after Dante dating from 1876, which depicts the doomed lovers, Francesca da Rimini and her Paolo, as playthings of a never-ending storm.

15 MAY 2022 SUNDAY 19.30 | LISZT ACADEMY | Grand Hall

KREMER 75

KREMERATA BALTICA 25

JĒKABS JANČEVSKIS Lignum

SCHUMANN Violin Concerto in A minor, Op. 129

(composer's arrangement of cello concerto)

-intermission-

BARTÓK Music for Strings, Percussion and Celesta, BB 114

TCHAIKOVSKY Francesca da Rimini

Gidon Kremer violin

Kremerata Baltica

Concerto Budapest

Conductor: **András Keller**

The birthday celebration continues with baltic music on the second day too. The programme sets off with the work of the young Latvian composer, Jēkabs Jančevskis who has composed and dedicated it to the orchestra. The following number with the soloist of the celebrated artist will not be the famous Violin Concerto in D minor, but the A minor concerto which Schumann originally acquired for cello then make the violin version as well. After the intermission, the second half of the concert starts with Bartók's Music, a 20th century masterpiece of perfection and a passionate Romantic composition from 1936 and the concluding number of the programme is the symphonic fantasia of Tchaikovsky based on Dante dating from 1876, which depicts the doomed lovers, Francesca da Rimini and her Paolo, as playthings of a never-ending storm.

Concerto BUDAPEST

concertobudapest.hu

